CZU 347.962.3(4)

ANALIZA COMPARATIVĂ A SISTEMELOR DE RĂSPUNDERE DISCIPLINARĂ A JUDECĂTORILOR DIN EUROPA

Natalia GAVRILENCO[139]

Rezumat: *Funcționarea democrației depinde de respectarea principiului separării puterilor publice, de respectarea principiului legalității. Traseul Republicii Moldova este orientat către integrarea europeană, ceea ce impune respectarea standardelor internaționale cu privire la independența justiției. Autorul pornește de la teza: în materia răspunderii disciplinare este foarte important să se realizeze un echilibru între necesitatea de a fi sancţionată conduita magistratului, care este incompatibilă cu exigenţele deontologice impuse acestui corp profesional, şi necesitatea de a-i fi respectată independența. Studiul supune analizei diverse sisteme de răspundere disciplinară a judecătorilor din Europa.*

În concluzie, autorul subliniază că aspectele etice ale conduitei judecătorilor trebuie discutate din diverse motive, analizând și experiența statelor europene. Astfel autorul va aborda câteva sisteme de răspundere disciplinară a judecătorilor din Europa.

Cuvinte cheie: răspunderea disciplinară, judecător, sisteme, conduită, deontologie.

COMPARATIVE ANALYSIS OF DISCIPLINARY RESPONSIBILITY SYSTEMS FOR EUROPEAN JUDGES

Abstract: The functioning of democracy depends on the observance of the principle of separation of public powers, on the observance of the principle of legality. The path of the Republic of Moldova is oriented towards European integration, which requires compliance with international standards on the independence of the judiciary. The author starts from the thesis: in the matter of disciplinary liability it is very important to achieve a balance between the need to sanction the conduct of the magistrate, which is incompatible with the deontological requirements imposed on this professional body, and the need to respect its independence. The study examines various systems of disciplinary liability of judges in Europe.

In conclusion, the author emphasizes that the ethical aspects of the conduct of judges must be discussed for various reasons, analyzing the experience of Eu-

[139] Natalia GAVRILENCO, profesoară, Colegiu „Alexei Mateevici”; doctorand, Universitatea de Stat, Chișinău, Republica Moldova, natalita.gavrilenco@gmail.com

ropean states. Thus the author will address several systems of disciplinary liability of judges in Europe.

Key words: disciplinary liability, judge, systems, conduct, deontology.

Introducere:

Răspunderea disciplinară a judecătorilor este un subiect actual pentru multe țări din Europa. O dată cu reglementările stricte ale statutului de judecător și organizarea judiciară, instituirea răspunderii disciplinare este de o necesitate sporită, vizibilă sub forma unei răspunderi juridice specifice funcției de judecător.

Evaluarea modului în care este respectată independența judecătorului presupune analiza modalității de numire, suspendare, demisie și eliberare din funcție a judecătorului. Responsabil de garantarea independenței judecătorului este consiliul judiciar, standardele internaționale sugerând ca această instituție să fie reglementată chiar la nivel constituțional, actul fundamental al țării urmând să reglementeze compunerea, atribuțiile și autonomia sa. Un astfel de consiliu trebuie să aibă o influență decisivă în numirea, promovarea și disciplinarea judecătorilor [1].

Astfel, ne propunem să analizăm reglementările răspunderii disciplinare a judecătorilor atât la nivel national, cât și la nivel European.

Reglementarea răspunderii disciplinare a judecătorilor în legislaţia Republicii Moldova:

În Republica Moldova, răspunderea disciplinară a judecătorilor este reglementată de către Legea nr. 178/ 2014, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2015. La acel moment, legea reglementa aspect precum: principiile procedurii disciplinare, temeiurile răspunderii disciplinare, categoriile abaterilor disciplinare comise de judecători, sancțiunile disciplinare, etapele procedurii disciplinare, atribuțiile instituțiilor implicate în procedura disciplinară, procedura de examinare și adoptare a hotărârilor în cauzele disciplinare, calea de atac împotriva acestora.

Este o lege vie care se modifică constant, prin urmare, în 2016 se introduce o nouă abatere disciplinară, impusă de Legea privind evaluarea integrității instituționale. Ulterior, în 2018 s-au operat cu nu mai puțin de 27 de modificări. O modificare implicită a avut loc odată cu intrarea în vigoare a Codului administrativ nr. 116 din 19 iulie 2018. Astfel, hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii pot fi contestate la Curtea de Apel, iar hotărârile acesteia pot fi recurate la Curtea Supremă de Justiție.

În 2020, Legea nr. 178 a fost modificată din nou și apar noțiunile de „intenție” și „neglijență gravă” din conținutul unei abateri disciplinare, iar Ministerului Justiției poate sesiza Inspecția Judiciară în situația comiterii unor anumite abateri disciplinare de către judecători.

De asemenea, prin modificările aduse la Legea 544, s-a renunțat la posibilitatea detașărilor în cadrul Inspecției Judiciare. Sistemul răspunderii disciplinare

a judecătorilor a figurat ca prioritate în Strategia de reformă a sistemului justiției pentru perioada 2011-2016 (prelungită până în anul 2017). De asemenea, este vizat în proiectul Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2021-2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia, aprobate de Parlament la 20 noiembrie 2020 [2].

Procedura disciplinare actualmente reprezintă un mecanism ce implică mai multe organize. Inspecția judiciare este organul care desfășoară cercetarea.

Potrivit art. 21, sesizarea privind faptele care pot constitui abateri disciplinare se depune la secretariatul Consiliului Superior al Magistraturii, care le înregistrează şi le transmite inspectorului-judecător principal. Ulterior, inspectorul-judecător principal repartizează sesizările în mod aleatoriu inspectorilor-judecători pentru verificarea acestora, realizarea tuturor pașilor necesari pentru a verifica dacă faptul notificat include elementele unei abateri disciplinare, inclusiv solicitând avizul scris al judecătorului menționat în raport, în vederea circumstanțelor invocate (Articolul 25 paragr. (2) b). După finalizarea verificării, inspectorul-judecător întocmeşte în baza acesteia un raport, care, împreună cu dosarul cauzei disciplinare, este prezentat completului de admisibilitate al colegiului disciplinar pentru examinare[3].

Ulterior transmite materialele Colegiului disciplinar ca rol de instanță, contestația internă o soluționează Consiliul Superior al Magistraturii, contestația judiciară o soluționează Curtea de Apel, iar recursul îl soluționează Curtea Supremă de Justiție.

Sisteme fără consilii judiciare: exemplul German:

Germania fiind un stat federal, sistemul său judiciar este compus din judecători federali și de stat. În Germania, măsurile disciplinare cu privire la judecători şi funcţionari publici se iau, în cea mai mare parte, de instanţele si parchetele celor 16 landuri ale federaţiei. Şi dreptul material care se aplică în această materie reprezintă, în cea mai mare parte, norme adoptate de către fi ecare land, însă reglementările de bază cu privire la aprecierea unui comportament ca fi ind abatere disciplinară şi la procedura disciplinară nu diferă în punctele esenţiale[4].

Prin urmare, sistemul disciplinar la nivel federal coexistă cu regimurile fiecărui federat stat. În Germania, independența judiciară este protejată de articolul 97 din Legea federală, Constituția și în constituțiile statelor. O altă trăsătură distinctivă a Germaniei este aceea că judecătorii și procurorii, deși aceasta din urmă făcând parte din ramura judiciară, constituie organe distincte supuse diferitor instanțe disciplinare.

Conform Legii Federale a Judecătorilor, care specifică statutul juridic al judecătorilor germani, abaterea unui judecător federal este judecată de un complet special al Curții Federale de Justiție, Curtea Serviciului Federal, compusă exclusiv din judecători. Toți sunt numiți de către prezidiul Curții Federale de Justiție. În ceea ce priveşte procedura cazurilor disciplinare, Legea federală cu privire la

răspunderea disciplinară, care reglementează sancționarea abaterilor a funcționarilor publici, se aplică *mutatis mutandis*[4]. În ceea ce privește disciplina judecătorilor de stat, legiuitorul statului este liber fie să desemneze o anumită lege disciplinară, fie să declare procedural legea pentru funcționarii publici să fie aplicabilă. În Saxonia Inferioară, de exemplu, se aplică Legea judecătorilor. În secțiunea 94, totuși, se referă la Actul disciplinar din Saxonia Inferioară, valabil pentru funcționarii publici. Regulile aplicabile judecătorilor de stat și federali sunt în mare măsură similare. Într-adevăr, prevederile diferitelor legi ale statelor diferă doar în detaliu, deoarece Legea judecătorilor federali prevede: cadrul comun de bază. În special, prevede că statele vor institui un serviciu special instanțe, care includ fiecare un președinte și un număr egal de asociați permanenți judecători (care pot fi judecători sau avocați admiși în baroul de stat) și asociat nepermanent judecători (care practică în instanța de care aparține judecătorul pârât). Procedurile în instanţele de serviciu pot fi aduse în faţa a cel puţin două instanţe, dar poate şi legislaţia statului are în vedere un recurs în faţa Tribunalului Serviciului Federal.

Supravegherea judiciară:

În Germania, pentru a se asigura că judecătorii acționează cu respect, aceștia sunt supuși unei sancțiuni disciplinare de supraveghere, cu condiția să nu existe interferențe cu funcțiile lor judiciare de bază. Cu toate acestea, linia de demarcație între ceea ce se încadrează în „funcțiile judiciare de bază" și ceea ce nu poate fi evaziv. În principiu, supravegherea este exercitată de preşedintele instanţei la care judecătorul aparține. Include puterea de a cenzura un mod impropriu de executare a unei îndatoriri oficiale și să solicite atenția corespunzătoare îndatoririlor oficiale. Astfel, include monitorizarea și corectarea. În cadrul procedurii de supraveghere, care este administrativă și scrisă, se poate face doar o mustrare. Dacă președintele instanței apreciază că trebuie pronunțată o sancțiune mai severă (amenda, reducerea salariului, retrogradarea sau demisia), el sau ea sesizează instanța de serviciu, în fața căreia procedura este jurisdicțională și se aplică toate garanțiile unui proces echitabil [5].

Prima instanţă de judecată disciplinară pentru judecători si procurori este „Dienstgericht für Richter", care funcţionează la nivelul tribunalelor. Instanţa de apel este „Dienstgerichtshof für Richter", constituită la nivelul Curţilor de Apel. Cu anumite limite, legea prevede şi recursul la „Dienstgericht des Bundes", un complet de judecată specializat, constituit la Bundesgerichtshof (Înalta Curte). Completele de judecată în materie disciplinară sunt compuse din judecători de carieră, iar în cazurile care îi privesc pe procurori - din judecători şi procurori. Legea federală prevede în art. 77 alin. (4) posibilitatea desemnării în aceste complete de judecată a unor avocaţi ca judecători asesori, alături de judecătorii sau procurorii de carieră [6].

Deși am analizat mecanismult de tragere la răspundere disciplinară în Republica Moldova și Germania, evidențiem că o trăsătură comună a legislaţiilor statelor respective Europene este aceea de a asigura un echilibru între răspunderea disciplinară şi independenţa magistratului. Asigurarea independenţei judecătorilor este impusă, cu titlu de obligaţie, statelor de principalele instrumente cu caracter universal şi regional european.

Referințe bibliografice:

1. Raport privind numirile din justiție, adoptat de Comisia de la Veneția în 16-17 martie 2007, CDL-AD(2007)028,
2. Danileț C. INSPECȚIA JUDICIARĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA - ANALIZĂ ȘI PROPUNERI PRIVIND LEGISLAȚIA ȘI PRACTICILE INTERNE. Document Tehnic, Chișinău, 2021,
3. Raport privind legislația-cadru care reglementează activitatea Consiliului Superior al Magistraturii. Clasificarea procedurilor disciplinare prin prisma intrării în vigoare a Legii nr. 178 din 24.07.2014 privind răspunderea disciplinară a judecătorilor în conformitate cu cele mai bune practici și standarde europene,
4. Secţiunea 26 din Legea Germană a Justiției (Deutsche Richtergesetz),
5. JUDGING THE JUDICIARY Responding to judicial misconduct without threatening independence, 2021,
6. Manea T. Răspunderea disciplinară a magistraţilor. Elemente de drept comparat, Revista Institutului Naţional al Justiției, nr.3, 2014.